

30-Aprel, 2026-yil

**HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYAT TUSHUNCHALARINING
NAZARIY TAHLILI**

*Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti
Tarix fakulteti Milliy g‘oya, ma‘naviyat asoslari va huquq ta‘limi
201-guruh talabasi* **Tuxliboyeva Oydinoy O‘tkirbek qizi**

Tel: (50) 090-92-11

e.pochta:tuxliboyevaoydinoy@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchalarining mazmun-mohiyati, ularning o‘zaro bog‘liqligi hamda jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish omillari, ularning tarkibiy elementlari hamda huquqiy davlat qurishdagi ahamiyati yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *huquqiy ong, huquqiy madaniyat, huquqiy davlat, qonun ustuvorligi, fuqarolik jamiyati, huquqiy tarbiya.*

Jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri bu fuqarolarning huquqiy ong va huquqiy madaniyat darajasidir. Har qanday demokratik jamiyatda qonun ustuvorligini ta‘minlash, inson huquq va erkinliklarini himoya qilish bevosita fuqarolarning huquqqa bo‘lgan munosabatiga bog‘liq. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchalari o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ular jamiyatdagi huquqiy munosabatlarni tartibga solishda muhim rol o‘ynaydi. Ilmiy manbalarda ta‘kidlanishicha, huquqiy ong jamiyat a‘zolarining huquqiy bilimlari, qarashlari va baholarini ifodalasa, huquqiy madaniyat ushbu bilimlarning amaliy hayotdagi ifodasidir .

Huquqiy ong – bu jamiyat a‘zolarining huquqiy normalar, qonunlar va huquqiy hodisalarga bo‘lgan munosabati, bilim va tasavvurlarining majmui hisoblanadi. U ijtimoiy ongning muhim shakllaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Tadqiqotchilar fikriga ko‘ra, huquqiy ong quyidagi asosiy elementlardan tashkil topadi: huquqiy bilimlar (qonunlarni bilish) huquqiy qarashlar va e‘tiqodlar huquqiy his-tuyg‘ular va baholashlar. Huquqiy ong insonning huquqiy xatti-harakatini belgilovchi muhim omil bo‘lib, u qonunlarga rioya qilish yoki buzish masalasida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Shu bois, huquqiy ongni shakllantirish davlat va jamiyat oldidagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Huquqiy ongning rivojlangan darajasi jamiyatda qonun ustuvorligini ta‘minlashga xizmat qiladi. Aksincha, huquqiy ong past bo‘lsa, huquqbuzarliklar ko‘payadi va ijtimoiy tartib izdan chiqadi.

Huquqiy madaniyat – bu jamiyat a‘zolarining huquqiy bilimlari, qonunlarga hurmati va ularga amal qilish darajasini ifodalovchi ijtimoiy hodisadir. Boshqacha aytganda, huquqiy madaniyat huquqiy ongning amaliy ko‘rinishidir. Ilmiy adabiyotlarda huquqiy madaniyat quyidagicha talqin qilinadi: fuqaro qonunlarni nafaqat bilishi, balki ularga ongli ravishda amal qilishi ham huquqiy madaniyatning asosiy belgisi hisoblanadi .Huquqiy

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Aprel, 2026-yil

madaniyat quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:huquqiy bilim darajasi,huquqqa hurmat va ishonch,qonunlarga amal qilish odati,huquqiy faollik.Huquqiy madaniyat jamiyatda huquqiy tartibni ta’minlash, adolatni qaror toptirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlarda qayd etilishicha, huquqiy madaniyat fuqarolar o’rtasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi asosiy omillardan biridir .Huquqiy ong va huquqiy madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog’liq tushunchalardir. Ularning o‘zaro aloqasi quyidagicha namoyon bo‘ladi:Huquqiy ong huquqiy madaniyatning nazariy asosini tashkil etadi.Huquqiy madaniyat esa huquqiy ongning amaliy ifodasidir.Yuqori huquqiy ong yuqori huquqiy madaniyatni shakllantiradi.Ilmiy manbalarda ta’kidlanishicha, huquqiy ong huquqiy madaniyatni shakllantirishda asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi va inson xatti-harakatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi

Shuningdek, huquqiy madaniyatning yuqori darajasi jamiyatda qonunlarga hurmatni oshiradi va huquqbuzarliklarning oldini olishga xizmat qiladi.Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish omillari.Huquqiy ong va huquqiy madaniyat quyidagi omillar ta’sirida shakllanadi:Ta’lim muassasalarida huquqiy bilim berish yosh avlodda huquqiy ongni shakllantirishning asosiy vositasidir.Ayniqsa, huquqiy fanlarni o‘qitish orqali yoshlar qonunlarni bilib, ularga hurmat bilan qarashni o‘rganadi.Oila – shaxsning ilk ijtimoiylashuv maktabi hisoblanadi. Ota-onaning huquqqa bo‘lgan munosabati farzandning huquqiy ongiga bevosita ta’sir qiladi.OAV va internet orqali tarqatilayotgan axborotlar ham huquqiy ongni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.Davlat tomonidan olib borilayotgan huquqiy islohotlar, qonun ustuvorligini ta’minlash choralari huquqiy madaniyatni yuksaltirishga xizmat qiladi. Tadqiqotlarda huquqiy madaniyatni oshirish orqali huquqiy davlat barpo etish mumkinligi alohida ta’kidlangan .Huquqiy ong va huquqiy madaniyat jamiyatning barqaror rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Ularning yuqori darajasi:qonun ustuvorligini ta’minlaydi,fuqarolik jamiyatini rivojlantiradi,inson huquqlarini himoya qiladi,ijtimoiy adolatni qaror toptiradi. Huquqiy madaniyatning rivojlanganligi jamiyatda tartib-intizomni mustahkamlaydi va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, huquqiy ong va huquqiy madaniyat jamiyatning huquqiy rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Huquqiy ong – bu nazariy tushuncha bo‘lib, huquqiy bilim va qarashlarni ifodalasa, huquqiy madaniyat esa ushbu bilimlarning amaliy hayotdagi ifodasidir.Shu bois, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirish orqali jamiyatda qonun ustuvorligini ta’minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Jumakulov N.I., Ibroimov R.N. Yangi O‘zbekiston fuqarolarida huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchasi. 2024.

2.To‘ychiyev U., Abdujabborova G. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat. Modern Education and Development, 2024.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Aprel, 2026-yil

3.Vahobov Sh. Huquqiy ong va huquqiy madaniyat tushunchalari, ularni amaliyotda qo‘llash. 2024.

4.Abdibosirov A. Huquqiy ong tushunchasining tarkibiy tahlili. 2024.

Toshpo‘latov A. Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirishning yuridik asoslari. 2026.

5.Odilqoriyev X.T. Davlat va huquq nazariyasi. Toshkent, 2020.